

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ М. ЖИТОМИРА

На сучасному етапі спортивну та фізкультурно-оздоровчу діяльність оцінюють як важливий елемент стилю життя, необхідний для самореалізації. Оскільки сучасний жіночий спорт стрімко розвивається, в олімпійській програмі жінки-спортсменки представлені майже у всіх видах. Означені тенденції є вкрай важливими, адже «участь жінок і дівчат у спорті ставить під сумнів безліч гендерних стереотипів і дискримінацій і, таким чином, може стати засобом для просування гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок і дівчат, а їх залучення у спортивне життя може допомогти суспільству почати сприймати жінок як лідерів та осіб, що ухвалюють рішення, особливо в сферах, де традиційно домінують чоловіки»¹

Державна політика України у сфері фізичної культури і спорту ґрунтується на засадах «гарантування рівних прав та можливостей, забезпечення гуманістичної спрямованості та пріоритету загальнолюдських цінностей, взаємної поваги та гендерної рівності»². Однак на практиці забезпечення гендерної рівності у сфері фізичної культури та спорту залишається швидше перспективою, ніж реальністю.

У 2013 році в м. Житомирі була прийнята міська цільова соціальна програма розвитку галузі фізичної культури і спорту на 2013-2015 роки, одним із завдань якої є залучення жінок до участі у спортивному житті міста, зокрема, до олімпійських видів спорту.

Для задоволення потреб жінок і чоловіків різних вікових категорій у місті на початок 2014 року була наявна наступна мережа спортивних споруд: 427 спортивних об'єктів, серед яких 173 спортивних майданчиків.

Штатних працівників у галузі фізичної культури і спорту нараховувалось 579 осіб, з них 238 жінок та 341 чоловіків, що складає 41% та 59% відповідно.

¹ Гендерні аспекти бюджетування на місцевому рівні. Практичний посібник за ред. Т.Іваніни. – Київ: Фонд ім. Фрідріха Еберта. Представництво в Україні, 2012. — 36 с., С.29.

² Закон України «Про фізичну культуру і спорт» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, N 14, С. 80).

Серед загальної кількості працівників галузі фізичної культури і спорту виділяють наступні групи:

- працівники фізичної культури навчальних закладів;
- методисти, інструктори-методисти, інструктори фізичної культури;
- тренери-методисти, тренери-викладачі, тренери зі спорту;
- працівники спортивних шкіл (ДЮСШ, СДЮШОР, ШВСМ), за винятком тренерів зі спорту;
- працівники структурних підрозділів з фізичної культури і спорту органів виконавчої влади (місцевого самоврядування);
- працівники спортивних споруд;
- лікарі спортивної медицини;
- інші працівники фізичної культури.

У межах категорій працівників можна спостерегти тенденцію щодо значної різниці у співвідношенні часток жінок і чоловіків стосовно кожної позиції. Див. Рис. 1.

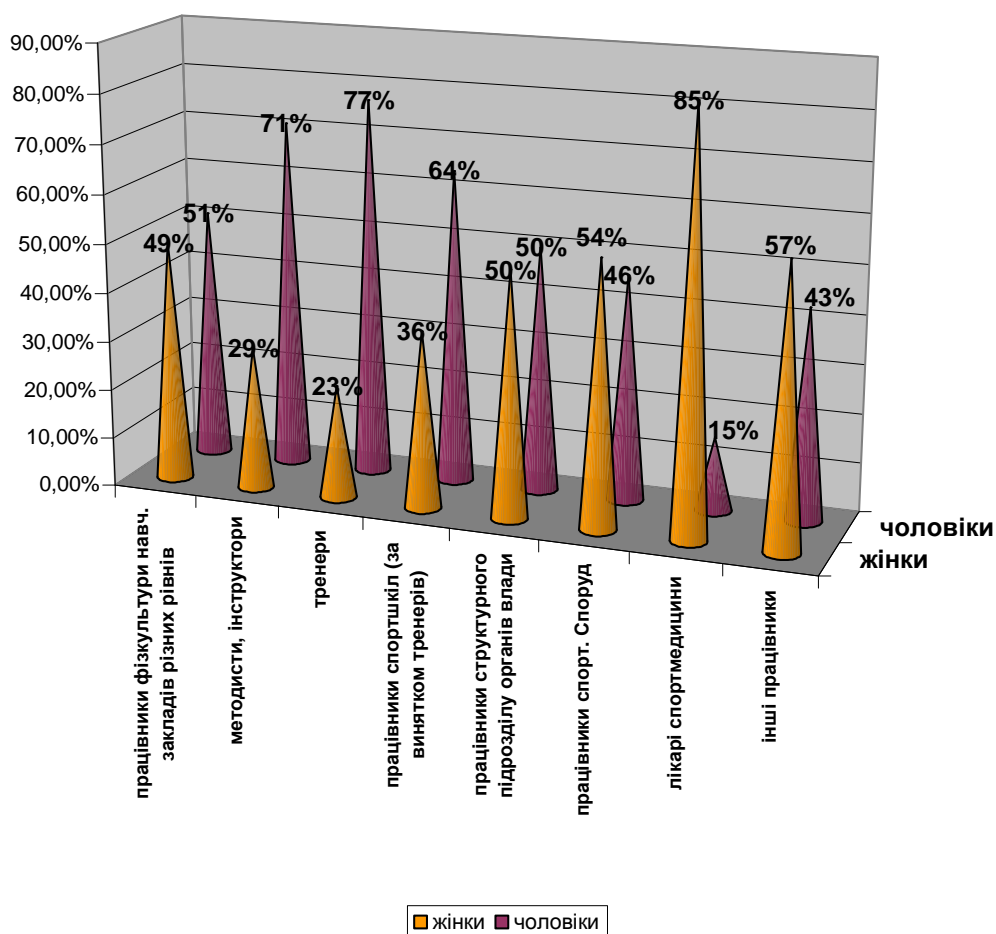

Рис. 1 Частки жінок та чоловіків, які працюють у галузі, за категоріями

Аналізуючи стан спортивної роботи в м. Житомирі, слід відмітити, що кількість осіб, які займаються всіма видами спорту, станом на 01.01 2013 становила 22568 осіб, з них чоловіків – 11363 (50,4%), жінок – 11205 (49,6%); станом на 01.01.2014 – 30153 особи, з них чоловіків – 16527 (55,0%), жінок - 13626 (45,0%). Отже, за рік кількість жінок, що займаються всіма видами сорту зменшилася на 4,6 в.п., тобто на 1/10.

На перший погляд здається, що представлення жінок та чоловіків серед осіб, які займаються всіма видами спорту є майже паритетним, проте, якщо розглянути ситуацію більш детально, можна спостерегти наступні тенденції:

- літні олімпійські види спорту – всього - 11339 осіб, з них жінок - 3952 (35,0%), чоловіків – 7387 (65,0%);
- зимові олімпійські види - всього - 260 осіб, з них жінок - 156 (60,0%), чоловіків – 104 (40,0%);
- види спорту, що не входять до програми Олімпійських ігор - 10678 осіб, чоловіки – 3618 осіб (34,0 %), жінки - 7060 осіб (66,0%);
- спортивно-технічні – 59 осіб, чоловіки – 100,0%;
- види спорту для осіб з вадами слуху, зору, опорно-рухового апарату – 232 осіб, чоловіки – 197 (85,0%), жінки - 35 (15,0%) Див. Рис. 2.

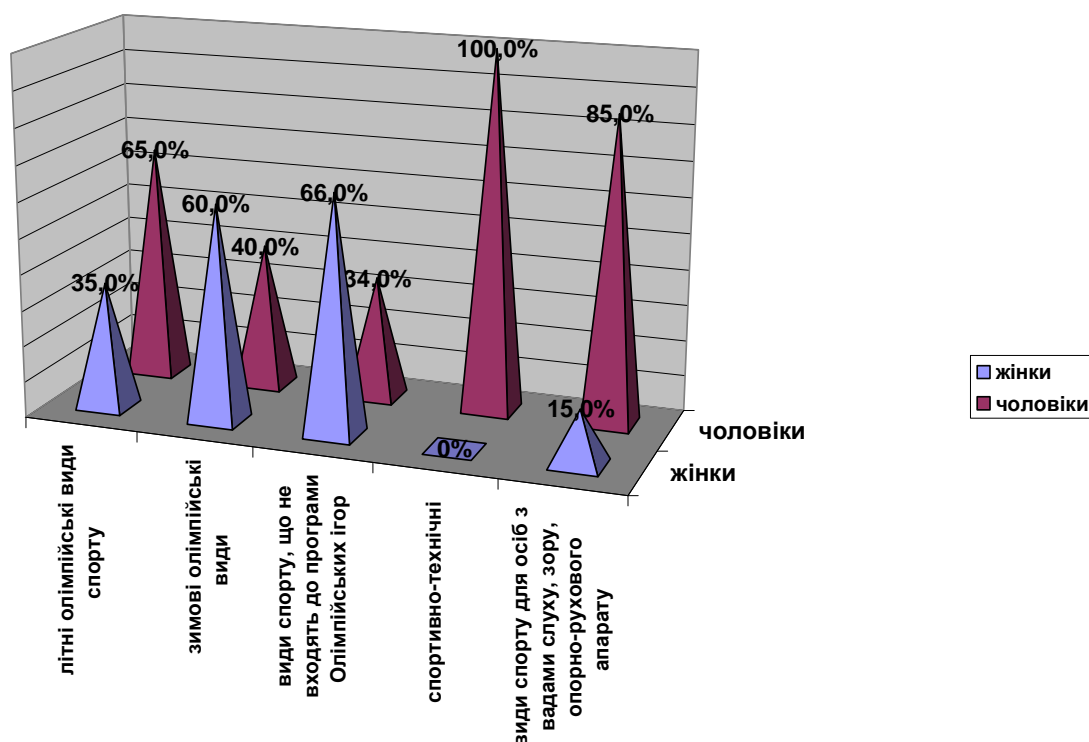

Рис. 2 Частки жінок та чоловіків, які займаються видами спорту

При більш детальному розгляді простежуються диспропорції на рівні представництва жінок і чоловіків у межах різних видів спорту, як олімпійських, так і неолімпійських. Наприклад, співвідношення жінок та чоловіків, які займаються деякими олімпійськими видами спорту, є наступним: триатлон – 20% – жінки й 80% – чоловіки; легка атлетика – 50% та 50% відповідно; волейбол 54% та 46% відповідно; баскетбол – 30% та 70% відповідно; велосипедний спорт – 28% та 72% відповідно та інші. Співвідношення жінок та чоловіків, які займаються окремими неолімпійськими видами спорту: шахи – 26% – жінки, 74% – чоловіки; футзал – 100% чоловіки; стрибки на акробатичній доріжці – 54% жінки, 46% чоловіки; спортивна акробатика – 60% жінки, 40% чоловіки; рукопашний бій – 7% – жінки, 93% – чоловіки; карате WKF – жінки – 38%, чоловіки – 62%; боротьба самбо – 29% жінки та 71 % – чоловіки; більярдний спорт – 25% жінки, 75% – чоловіки.

Частка чоловіків, які займаються Інваспортом, значно переважає частку жінок за усіма видами спорту. Див. Рис. 3.

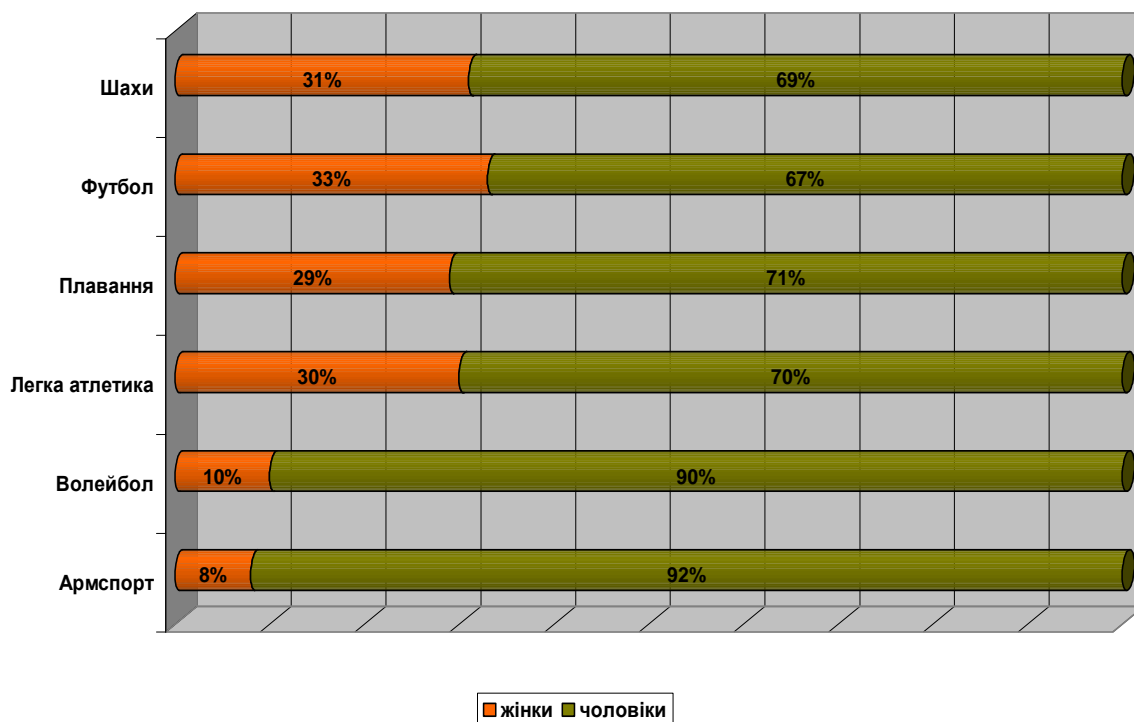

Рис. 3 Частки жінок та чоловіків, які займаються Інваспортом

При аналізі результативності участі команд та окремих спортсменів у змаганнях різних рівнів спостережено наступне: дівчата та жінки показали високі досягнення в таких видах спорту, як баскетбол, волейбол, спортивна

аеробіка, шахи, боротьба самбо, триатлон; хлопці та чоловіки мали високі досягнення в баскетболі, кікбоксінгу, військово-спортивному багатоборстві, триатлоні, гирьовому спорті, хортингу, армспорті, пауерліфтингу, більярдному спорті.

У 2013 році в Житомирі запроваджено конкурс «Гордість міста», в якому були представлені три кращі спортсменки міста.

З міського бюджету провідним спортсменам міста Житомира було виплачено 107 стипендій. Серед названих спортсменів 53% – жінки та 47% – чоловіки.

Означена тенденція є показовою, оскільки «завдяки досягненням жінок у спорті, по-іншому сприймається фемінність та маскулінність...саме в спорті є великий потенціал поставити під сумнів гендерний ... поділ»³.

Інформація про частки жінок та чоловіків, які займаються різними видами спорту, є цікавою для розгляду в контексті гендерного бюджетування. Частки коштів, виділених на олімпійські, неолімпійські, нетрадиційні види спорту та Інваспорт виглядають наступним чином. (див. рис. 4.)

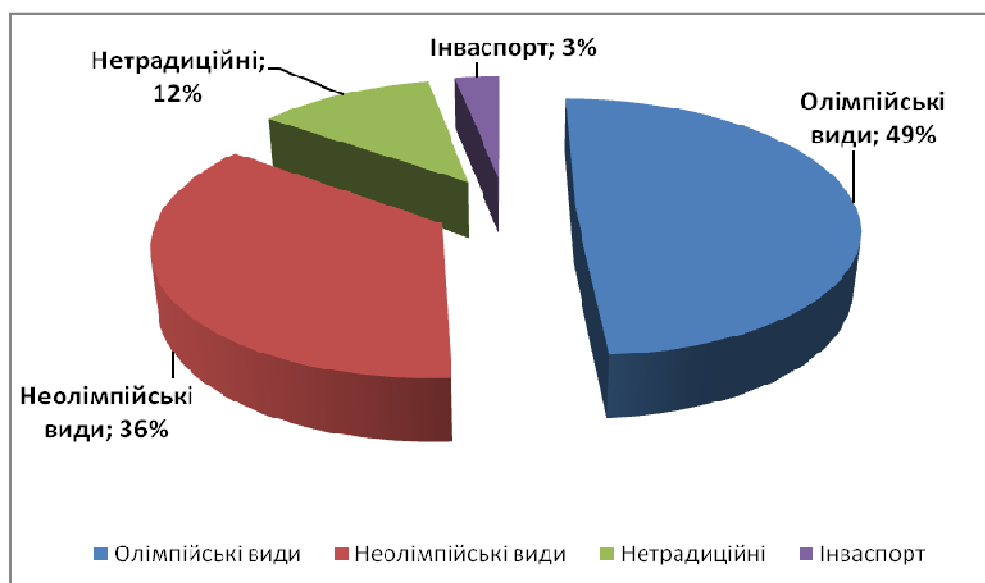

Рис. 4 Частки коштів, виділених на олімпійські, неолімпійські, нетрадиційні види спорту та Інваспорт

³ Шимко С. Гендерований спорт: встановлення гендерного режиму через культуру тренування тіл і спортивних змагань // Гендер для медій: Підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей; За ред. М. Маєрчик, О. Плахотнік, Г. Ярманової. – К.: Критика, 2013. – С. 97 – 115. – С. 109

Враховуючи кількість жінок та чоловіків, які займаються різними видами спорту, можемо констатувати, що на заняття чоловіків витрачено більше коштів, ніж на заняття жінок (взято до уваги середні витрати на одну особу).

Загальна кількість осіб, що займаються всіма видами фізкультурно-оздоровчої роботи, становила – 34490 осіб, з них чоловіків – 21107 (61,0%) , жінок – 13383 (39,0%); станом на 01.01.2014 – 43762 особи, з них чоловіки – 27318 (62,5%), жінки – 16444 (37,5%)

Отже, якщо кількість жінок, які займаються всіма видами спорту, становила майже 50,0%, то кількість жінок, які займаються всіма видами фізкультурно-оздоровчої роботи складає лише 37,5%.

Окрім того, зменшилася як частка жінок, які займаються всіма видами спорту, так і частка жінок, які займаються всіма видами фізкультурно-оздоровчої роботи, порівняно з попередніми роками. Означені тенденції є певною проблемою для міста, особливо в загальному контексті збереження здоров'я.

З огляду на вищезазначені спостережені тенденції необхідним є активне залучення жінок до занять фізичною культурою та спортом.

Перспективними для подальшого вивчення є питання розподілу коштів в межах кожного виду спорту; розробки гендерно чутливих інформаційних кампаній, спрямованих на залучення дівчат та хлопців, жінок та чоловіків до занять фізичною культурою та спортом; впровадження гендерного підходу в роботу сфери; дослідження різних суб'єктів спортивної та фізкультурно-оздоровчої роботи та включення напрацьованих рекомендацій до проекту міської програми розвитку галузі фізичної культури і спорту на період до 2020 року.